

Kalle Kauppila - Vesa Puttonen - Eljas Repo

MITEN SJOITAN RAHASTOIHIN

Alma Talent
2020 Helsinki

6., uudistettu painos

Copyright © 2020 Alma Talent Oy ja tekijät

ISBN 978-952-14-3839-4

ISBN 978-952-14-3840-0 (ekirja)

ISBN 978-952-14-3841-7 (verkkokirja)

Kansi: Sirpa Puntti

Taitto: Outi Pallari

BALTO print, 2020 Liettua

Anna palautetta kirjasta: *kustannustoimitus@almatalent.fi*

Tilaa Miten sijoitan rahastoihin Alma Talent Shopista:
shop.almatalent.fi

SISÄLLYS

Sisällys	5
Esipuhe	9
Johdanto	13
1 Sijoitusrahasto sijoitussalkun rakentamisessa	17
1.1 Yleistä sijoittamisesta	17
1.2 Sijoittajan tärkeimmät kysymykset	21
1.2.1 Miten suurta summaa olen sijoittamassa?	22
1.2.2 Miten pitkäksi aikaa olen sijoittamassa?	24
1.2.3 Riskinkantokyky ja jano tuotolle	27
1.2.4 Onko minulla aikaa ja osaamista seurata markkinoita?	29
1.3 Varainhoitopalvelut ja yksilöllinen omaisuudenhoito ...	35
1.4 Sijoitusrahastot	37
1.5 Rahastosijoittamisen yleiset edut	44
1.6 Rahastosijoittajan yleisimmät väärinkäsitykset	48
2 Sijoitusrahastojen ja sijoitusrahastotoiminnan historiaa Suomesta ja maailmalta	51
3 Miten sijoitusrahasto toimii	59
3.1 Sijoitusrahastojen toimintaperiaatteet	59

4 Rahastojen kulut	65
4.1 Rahastotoiminnan vakavaraisuus ja säilytysyhteisön toiminta	71
4.2 Sijoitusrahastotyypit	73
4.2.1 Osakerahastot	74
4.2.2 Korkorahastot	76
4.2.3 Yhdistelmärahastot	81
4.2.4 Kiinteistö- ja metsärahastot	82
4.2.5 Muiden sijoituskohteiden ja poikkeavien strategioiden rahastot	86
4.3 Vaihtoehto- ja erikoissijoitusrahastot	89
4.4 Indeksi- ja ETF-rahastot	91
4.5 Syöttörahassto	96
4.6 Sijoitusrahastot omistajina	97
5 Rahastosijoittaminen käytännössä	101
5.1 Miten rahastosijoittaminen aloitetaan	101
5.2 Kaupankäynti rahasto-osuuksilla	102
5.3 Rahasto-osuuksien arvojen seuranta	104
5.4 Sijoitusrahastojen ja rahastosijoittamisen verotus	104
5.4.1 Sijoitusrahaston toiminnan verotus	104
5.4.2 Rahastosijoittajan verotus	106
5.5 Kotimainen vai ulkomainen rahasto?	108
5.6 Omaisuudenhoitopalvelujen käyttö rahastosijoittamisessa	110
6 Sijoitusrahaston kehityksen mittaaminen	113
6.1 Miksi rahastojen kehitystä mitataan	113
6.2 Sijoittamisen tuotto ja riski	114
6.3 Tuoton mittaaminen	116
6.4 Riskin mittaaminen	121
6.4.1 Miksi riskiä mitataan?	121
6.4.2 Miten riskiä mitataan volatiliteetilla?	122
6.4.3 Inhimillinen suhtautuminen riskiin	131
6.4.4 Riskin pienentäminen hajauttamalla	133
6.4.5 Tracking errorin mittaaminen	138

6.5	Riskikorjatun tuoton mittaaminen	141
6.5.1	Sharpen luku	141
6.5.2	Informaatiosuhde	143
6.6	Voittaako rahasto markkinat?	144
6.6.1	Tutkimusten kertomaa	144
6.6.2	Kauanko on tarpeeksi kauan?	149
6.6.3	Oma menestys ei välttämättä ole sen parempi	150
6.6.4	Pystyykö markkinoita ennustamaan?	154
6.6.5	Absoluuttinen totuus indeksisijoittamisesta ...	156
6.6.6	Active share eli aktiivisuus	159
7 	Mistä tietoa rahastoista	163
7.1	Rahastoja on enemmän kuin pörssiyrityksiä	163
7.2	Rahastoinformaation lähteitä	164
7.2.1	Rahastoraportti	164
7.2.2	Morningstar	166
7.2.3	Muut kootut rahastoinformaatiolähteet	168
7.3	Miten hyödyntää tähtiä ja reittauksia?	169
7.4	Rahastojen ja rahastoyhtiöiden omat raportit	170
7.5	Rahastot ja media	173
8 	Rahastosijoittajan muut vaihtoehdot	175
8.1	Rahastoa vakuutuksen kautta	175
8.2	PS- ja osakesäästötilit	177
8.3	Strukturoidut sijoitustuotteet	179
8.3.1	Indeksilainat	180
8.3.2	Pörssinoteeratut struktuurit – sertifikaatit, warrantit, ETP, ETN, ETC	182
9 	Rahastotarjonnan uutuuksia ja erikoisuuksia	185
9.1	2010-luvun trendejä ja muoti-ilmiöitä	185
9.2	Erikoisuuksia	187
	Verkko-osoitteita	189
	Kirjallisuutta	191

Sijoitusrahastotutkimuksia	195
Rahastosanasto	199
Asiahakemisto	211

ESIPUHE

Vesa Puttonen ja Eljas Repo kirjoittivat tämän kirjan ensimmäisen painoksen syksyllä 2003 tilanteessa, jossa kotimaisten sijoitusrahastojen yhteenlaskettu pääoma oli voimakkaana pidetyssä kasvussa ja ylittänyt 20 miljardia euroa. Ajankohta oli otollinen, koska toisen painoksen ilmestyessä 2006 oli jo ohitettu 70 miljardin rajapyykki. 2010 kirjoitetussa kolmannessa painoksessa jouduttiin toteamaan, että finanssikriisin myötä pääomat olivat laskeneet 60 miljardiin euroon.

Kirjoittajat totesivat silloin esipuheessaan, että "rahastosijoittaminen on kuitenkin saavuttanut merkittävän institutionaalisen aseman myös Suomessa."

Nykyhetken näkökulmasta toteamus näyttää varsin vaatimattomalta. Vuoden 2018 viimeisen neljänneksen epäsuotuisa kurssikehitys ja lunastukset pudottivat kotimaisten rahastojen pääomaa yli 10 miljardilla eurolla - saman verran kuin koko pääoma oli vain 20 vuotta aikaisemmin. Vuoden 2019 aikana kurssit ovat elpyneet ja sijoittajat tehneet lisää merkintöjä, ja kirjoitushetkellä pääomaluokema on noin 125 miljardia euroa. Summasta yli 20 miljardia on osaltaan perustana palveluviennille, koska sen verran on sijoitettu kotimaisiin rahastotuotteisiin Suomen ulkopuolelta.

Erittäin huomionarvoista on, että suomalaisten sijoittajien sijoitukset ulkomaisiin, lähinnä eurooppalaisiin, sijoitusrahastoihin ovat kasvaneet vielä voimakkaammin kuin kotimaassa hallinnoitaviin rahastoihin. Tilastointi ulkomaisiin rahastoihin suuntautuviin sijoituksiin ei ole täysin kattavaa, mutta voidaan arvioida, että suomalaisten sijoittajien rahastosijoitukset sekä koti- että ulkomaisiin rahastoihin ovat kirjoitushetkellä kokonaisuutena yhteensä yli 250 miljardia euroa. Vertailun vuoksi Suomen bruttokansantuote, eli suomalaisen taloudellisen toiminnan tulos 2018, oli noin 230 miljardia euroa. Rahastosukanvarteen on siis kertynyt.

Jälkikäteen voidaan todeta, että kymmenen vuotta sitten rahastot olivat jo voittaneet olennaiset epävarmuustekijät kilpailussa vaihtoehtoihinsa nähden. Debatti suoran arvopaperisijoittamisen ja sijoitusrahastosijoittamisen välisistä eduista ei ole kokonaan vaiennut eikä muuttunut akateemisesti epärelevantiksi, mutta käytännön sijoitustoiminnassa rahastosijoittaminen on etabloitunut dominoivaksi valtavirraksi kautta linjan niin ammattimaisten sijoittajien miljardisalkkujen kuin kuukausisäästävien yksityishenkilöidenkin keskuudessa. Tämä kehitys ei ole sattumaa, vaan menestystä armottomassa kilpailussa – tulema rahastosijoittamisen ominaisuuksien sellaisista eduista, joista hyötyvät kaikenkokoiset sijoittajat.

Rahastojen voittokulusta voidaan päätellä myös, että entistä useampi suomalainen sijoittaja on hankkinut käytännön kokemusta sijoitusrahastoista. Sijoitusrahastojen toiminnassa, rahastomarkkinan monimuotoisuudessa, uusissa innovaatioissa ja sijoittajalle aina ajankohtaisissa keskeisissä kysymyksissä on kuitenkin paljon sellaista, jotka ovat vieraita asioita jopa ammattilaisille. Näin ollen 250 miljardin auktoriteetilla päivitys tähän kirjaan on jälleen ajankohtaisempi kuin koskaan.

Tämän teoksen painoon saattamisen aikoihin koronaviruksen tuoman uutismyrskyn myötä maailman pörssit laskivat reippaasti. Tämä luonnollisesti näkyi myös osakerahastojen arvoissa, mutta

suomalainen lainsäädäntö ja rahastomarkkina osoittautuivat toimiviksi myös vaikeissa oloissa. Edelleen niin rahastosäästämässä kuin lunastuksissa pätevät samat lainalaisuudet kuin aikaisemminkin.

Tekijät

JOHDANTO

Rahastoista lunastettiin 324 miljoonaa euroa helmikuussa

Suomeen rekisteröidyistä sijoitusrahastoista lunastettiin helmikuussa nettomääräisesti yhteensä 324 miljoonaa euroa. Rahastopääoma kuitenkin kasvoi suotuisan markkinakehityksen ansiosta. Yhteenlaskettu rahastopääoman arvo oli kuukauden lopussa 114,8 miljardia euroa.

Eniten varoja lunastettiin osakerahastoista, yhteensä 544 miljoonaa euroa. Myös lyhyen koron rahastot menettivät pääomia. Uusia sijoituksia puolestaan kertyi pitkän koron rahastoihin 208 miljoonaa euroa ja vaihtoehtoiisiin rahastoihin 29 miljoonaa euroa.

Finanssiala ry 8.3.2019

Suomeen syntyi sijoitusrahastot mahdollistava laki vuonna 1987, juuri ennen kotimaisen taloushistorian jyrkintä lamaa. Ala pääsi käyntiin oikeastaan vasta talouden elvyttyä 1990-luvun puolivälissä, ja 2000-luvulla suosio suorastaan räjähti. Näin on käynyt koko läntisessä maailmassa. Rahastojen lukumäärä ylittää selvästi pörssiyritysten määrän. Euroopassa sijoittajien valittavana on yli 35 000 eri sijoitusrahastoa, joihin on sijoitettuna yli 15 000 miljardia (15 biljoonaa – biljoonassa on 12 nollaa) euroa pääomia.

Vuonna 2015 Finanssialan teettämän tutkimuksen mukaan noin kolmasosa suomalaisista omistaa henkilökohtaisesti sijoitusrahasto-osuuksia, mutta tosiasiaa puuttuva kaksi kolmasosaakaan ei ole osaton – merkittävä määrä välillisestä, yhteisöomistetusta kansallisarallisuudestamme on sijoitusrahastoissa. Kotimaisen työeläkejärjestelmän sijoituksista valtaosa on sijoitusrahastoissa. Julkisyhteisö itsessään on rahastosijoittaja, sillä sijoituksia tekevät Valtion eläke-rahasto, Kela sekä monet valtion ja kuntien yhtiöt ja erityisorganisaatiot. Sijoituksia rahastoihin on monilla kunnilla sekä seurakunnilla, henkilöstörahastoilla, osuuskunnilla ja yhdistyksillä. Ei ole liioittelua sanoa, että käytännössä jokainen suomalainen on nykyään rahastosijoittaja tavalla tai toisella.

Rahastoyhtiöt eivät ole hyväntekijöitä, vaan rahantekijöitä sekä asiakkailleen että itselleen. Rahaston menestyksenkäs pyörittäminen on varsin kannattavaa puuhaa, etenkin jos rahastot pystyvät kasvattamaan pääomiaan. Se onkin yleensä rahastoyhtiöiden suurin tavoite.

Rahastot perivät sijoittajalta erilaisia kuluja, joita ovat sisäänkäsymaksuna perittävä merkintäpalkkio sekä hallinnointi- ja säilytyspalkkiot – vieläpä luopumisestakin voi joutua maksamaan lunastuspalkkiota. Kaikkia kuluja ei edes näe. Tarkka sijoittaja osaa vertailla rahastojen peruskuluja, kun tuntee rahastojen palkkiorakenteen, joka ei useimmissa rahastoissa ole kovin monimutkainen. Joissain rahastoissa, kuten varsinkin hedge fundeissa, palkkioihin saattaa lisäksi sisältyä tuottosidonnaisia osuuksia, joihin on annettu erillinen laskukaava. Niiden aukilaskeminen voi viedä aikaa, ja laske-matta jättäminen on yleensä tarpeeton riski.

Rahastosijoittajien onneksi palkkioiden perimistapa on lailla tarkkaan säädetty. Vielä suuremmaksi onneksi alalla on erittäin kova kilpailu. Tämä takaa sen, että markkinat pysyvät vireinä ja salkunhoitajat ahneina tuloksentekijöinä.

On selvää, että turhia palkkiota ei kannata maksaa. Palkkioissa säästää, jos valitsee indeksirahaston, mutta indeksiä seuraava ei koskaan voita indeksiä. Akateemisesti valideja tutkimuksia on lukuisia indeksisijoittamisen puolesta ja sitä vastaan. Mikäli haluaa aktiivisella salkunhoidolla mahdollisuuden voittaa vertailuindeksin, voi olla järkevää maksaa salkunhoitajalle kunnon palkka. Hyvälle salkunhoitajalle kannattaa maksaa, huonolta pitäisi pyytää korvaus siitä, että sijoittaja suostuu antamaan rahaa hoitoon.

Rahoitusteoreetikot ovat kehitelleet erilaisia mittareita, joissa rahastojen tuottoja ja riskejä tarkastellaan. Rahaston tuoton korjaaminen otetulla riskillä on tärkeää, kun arvioidaan, onko salkunhoitaja onnistunut työssään. Tulevaisuuden ennustaminen on toinen juttu. Historia on historiaa, siitä ei pääse mihinkään, vaikka käyttäisi kuinka monimutkaista kaavaa.

Rahastosijoittajan kannattaa miettiä yksinkertaisempia asioita ennen kuin alkaa käyttää monimutkaisia kaavoja. Onko kysymys kertasijoituksesta vai jatkuvasta säästämisestä? Onko kysymys itselle isosta vai pienestä summasta? Miten innokas on ottamaan riskiä? Onko sijoittamassa kotimaan vai jonkin eksoottisen maan rahastoon? Kaikkien näiden vastausten jälkeen tulee tilanteeseen, jossa voi valita itselleen sopivan rahastoyhdistelmän. Tämän jälkeen rahastojen tunnuslukujen tuntemisesta voi olla hyötyä. Rahastoihin voi sijoittaa, vaikkei ymmärtäisikään runsasta sijoittamiseen liittyvää terminologiaa tai Internetin keskustelupalstojen jargonia.

Kun tietää, mitä on tekemässä ja ymmärtää sijoitusrahaston toimintaa paremmin, voi riskeihin suhtautua realistisemmin. Ja aivan realistisesti tavoitella järkevällä riskinotolla parempia tuottoja.

Antoisia lukuhetkiä!